استدلال شیخ برای عدول از اجزاء واقعی به اجزاء تعبدی

حال که این را فرمودند به صفحه ۱۱۸ بیاییم؛

> و يؤيّد ذلك قوله (عليه السلام) في رواية الزهري- بعد حكمه (عليه السلام) بكفاية صوم يوم الشكّ بنيّة شعبان عن رمضان إذا ظهر كونه منه، و تعجّب الراوي بقوله: كيف يجزي صوم تطوّع عن صوم فريضة؟- قال (عليه السلام): «ولو أنّ رجلا صام يوما من شهر رمضان تطوّعا و هو لا يدري و لا يعلم أنّه من شهر رمضان، ثمّ علم بعد ذلك أجزأ عنه، لأنّ الفرض إنّما وقع على اليوم بعينه». دلّ بمفهومه على أنّ صوم يوم من شهر رمضان تطوّعا- مع العلم بكونه شهر رمضان- لا يجزي عنه، مع أنّه (عليه السلام) قرّر الراوي في تعجّبه عن إجزاء صوم التطوّع عن الفرض- مع أنّ الفرض غير منويّ، و المنويّ غير واقع، كما ذكرنا في الاستدلال- و أجاب (عليه السلام) بالإجزاء مع الجهل، لكون الواجب معيّنا غير قابل للتدارك إلّا على وجه القضاء الذي هو مطلوب جديد، و ليس امتثالا لصوم شهر رمضان، مع أنّ الوارد في بعض الأخبار: انّ صوم يوم الشكّ إن كان من شهر رمضان أجزأ عنه بتفضّل اللّه تعالى و بما وسّع على عباده و لو لا ذلك لهلك الناس. دلّ على أنّ الحكم بالإجزاء مع الجهل تفضّل من اللّه تعالى و توسعة منه لا من باب حصول الامتثال بصوم رمضان.
>
> و من هذا يعلم أنّ ما ذكر في الأخبار المستفيضة من أنّ يوم الشكّ إذا صامه الإنسان ظهر أنّه من رمضان فهو يوم وفّق له لا يدلّ على أنّ امتثال صوم شهر رمضان حصل به في متن الواقع- كما يتراءى منها ذلك في بادئ النظر- بل المراد حصول التوفيق لأجل حكم اللّه تعالى بالإجزاء تفضّلا، مع عدم تحقّق الإفطار في أيّام رمضان. [1]

«و يؤيّد ذلك قوله (عليه السلام) في رواية الزهري»؛ من روایت را می‌خوانم، توضیح و فرمایش مرحوم شیخ را می‌گویم، بعد می‌بینیم اگر استظهار دیگری ممکن است، آن را بیان کنیم تا این استظهار مرحوم شیخ کاری نکند که از آن ارتکاز واضح دست بردارید.

«... قال (عليه السلام)»؛ عبارت را خوب نگاه کنید که امام چه فرمودند. مرحوم شیخ می‌خواهد از مفهوم آن و جواب امام توضیحاتی را بگویند تا مقدمه شود ما از آن واضحات دست بردارید.

12:06

«ول أنّ رجلا صام يوما من شهر رمضان تطوّعا و هو لا يدري و لا يعلم أنّه من شهر رمضان، ثمّ علم بعد ذلك أجزأ عنه، لأنّ الفرض»؛ فرض در اینجا یعنی واجب؛ صوم شهر رمضان، **«إنّما وقع على اليوم»**؛ یعنی همین یوم الشکی که واقعاً از شهر رمضان بوده و ما خبر نداشتیم. **«بعينه»؛** یعنی روز معین است و قابل تردید هم نیست. دو روز که نیست. «بعینه»؛ یعنی خودش؛ هم فرض در ماه مبارک بوده که بر این روزی که واقعاً ماه مبارک بوده، صادق است.

به توضیحات مرحوم شیخ خوب دقت کنید، ایشان با این توضیحات میخواهند از آن مطلب ارتکازی فاصله بگیرند.

«دلّ بمفهومه»؛ حضرت فرمودند «رجل صام و هو لا یدری، اجزأ»، مفهومش چیست؟ یعنی «ان کان یدری فلا یجزی».

«على أنّ صوم يوم من شهر رمضان تطوّعا- مع العلم بكونه شهر رمضان- لا يجزي عنه»؛ اگر نمیداند مجزی است. اما کسی که میداند مجزی نیست. این واضح است.

«مع أنّه (عليه السلام) قرّر الراوي في تعجّبه عن إجزاء صوم التطوّع عن الفرض»؛ حضرت فرمودند که درست میگویی، صوم تطوع نمیتواند از صوم واجب مجزی باشد. این مستحب است و اما آن واجب است.

«مع أنّ الفرض غير منويّ»؛ ماه مبارک را که نیت نکرده است. آن چه که نیت کرده آخر شعبان است. **«و المنويّ غير واقع»؛** آخر شعبان هم که نبود، متبین شد که ماه مبارک بود. **«كما ذكرنا في الاستدلال».**

«و أجاب عليه السلام»؛ بعد از اینکه این مفهوم را تقریر کردند، خب اگر قبول داری که مجزی نیست، پس چه کار کنیم؟ **«و اجاب علیه‌السلام بالإجزاء»**؛ فرمودند که صوم تطوع مجزی نیست. اگر بداند هم که اصلاً مجزی نیست. ولی چرا من گفتم که مجزی است؟ **«مع الجهل»**؛ این برای مفهوم است. چون مع العلم درست نیست. اما با اینکه تقریر کردند که صوم تطوع، مجزی از واجب نیست، پس چرا باز فرمودید مجزی است؟! **«لكون الواجب معيّنا»**؛ واجب معین یک روز خاصی است، آن هم که گذشت. **«غير قابل للتدارك»؛** قابل تدارک نیست، بعداً فهمیدیم که ماه مبارک بود. خب اگر بخواهیم آن را تدارک کنیم تنها راهی که مانده قضاء است. آن را قضا کنیم. قضاء هم که امر جدید است. امر جدید که امتثال آن روز نیست.

«لكون الواجب معيّنا إلّا على وجه القضاء الذي هو مطلوب جديد»؛ مطلوب جدید است، امر جدید است. **«و ليس امتثال لصوم شهر رمضان»**؛ وقتی قضا میگیری اگر امر جدید نبود که ...؛ بلکه امر جدید و امتثال جدید و مأمورٌبه جدید است. پس آن روز رفت و تنها راه تدارکش قضاء است، قضاء هم که امتثال آن نیست. وقتی امتثال آن نیست پس مولی چه کار کرده است؟ آمده گفته همان روزهای را که گفتی تعبدا قبول دارم. امتثال ماه مبارک نبود ولی قبول است. اجزاء به این معنا است. لذا فوری میگویند در روایت دیگر دارد که تفضلٌ من اللّه است.

«مع أنّ الوارد في بعض الأخبار: انّ صوم يوم الشك إن كان من شهر رمضان أجزأ عنه بتفضّل اللّه تعالى و بما وسّع على عباده و لو لا ذلك لهلك الناس، دلّ على أن الحكم بالإجزاء مع الجهل تفضّل من اللّه تعالى و توسعة منه لا من باب حصول الامتثال بصوم رمضان».

«و من هذا يعلم أنّ ما ذكر في الأخبار المستفيضة»؛ ببینید اخبار مستفیضه است، خودشان قبول دارند. باید النظر هم در آنها هست. قبلاً هم فرمودند که معارض میشود. میگویند در اینجا «وقف» که میگویند باید از آن عدول کنیم. آن چه که باید النظر است، این است که با این صوم واقعاً مأمور به را آورده است. روزه ای که گرفته، واقعاً روزه ماه مبارک بوده. میگویند که باید از این قول عدول کنیم و بگوییم: **«من أنّ يوم الشّكّ إذا صامه الإنسان ظهر أنّه من رمضان فهو يوم وفّق له لا يدلّ على أنّ امتثال صوم شهر رمضان حصل به في متن الواقع كما يتراءى منها ذلك في باديء النظر بل المراد حصول التوفيق لأجل حكم اللّه تعالى بالإجزاء تفضّلا»؛** چون خدا فرموده که مجزی است، ما قبول کردیم، **«مع عدم تحقّق الإفطار في أيّام رمضان»**؛ افطار نشده پس میگویند تفضلا مجزی است. این حاصل فرمایش مرحوم شیخ است.

---

[1] همان ۱۱۸

بازبینی #1
ایجاد شده 25 مه 2026 10:52:31 توسط ... .
به روزرسانی شده 25 مه 2026 10:59:12 توسط ... .